

סקירת ספרים חדשים

עִינָה לְבִיא'

מרחבי ניאו-ליברליזציה בישראל: כלכלה פוליטית, אתניות, דת ומגדר / שרה הלמן (עורכת)
מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, 2024. 274 עמודים

ספר מרתק זה שערכה פרופ' שרה הלמן, מהסוציולוגיות הפוליטיות הבולטות בישראל, מתאר ומנתח את ההשפעות השונות של הניאו-ליברליזם על החברה הישראלית בהיבטים של הכלכלה, האתניות, הדת והמגדר.

הספר מאגד מאמרים שכתבו כלכלנים פוליטיים, סוציולוגים וחוקרי מדעי המדינה. כל מאמר מנתח את ההשפעה הניאו-ליברלית בישראל מנקודת מבט שונה, ושם דגש על הדינמיקות המורכבות המתקיימות בין המדינה, הכלכלה והחברה.

הספר מציג את ההיבטים השונים של ניאו-ליברליזציה בישראל ואת הדרכים שבהן קבוצות חברתיות שונות מושפעות ממנו. המאמרים בוחנים את תהליכי פירוקם של ההסדרים המוסדיים הקודמים, ואת היווצרותן של תבניות חדשות של ארגון ופעולה במגזרים שונים.

פרקי הספר דנים בפעולת הניאו-ליברליזם בצורה המבחינה בין קבוצות שונות בחברה; כל קבוצה משקפת ניסיון שונה בהתמודדות עם ניאו-ליברליזם בהתאם להיבטים של מעמד, מגדר, רקע אתני ולאומי. הפרקים מסרטטים את התהליך שבו נוצרים מרחבים שונים של ניאו-ליברליזם, שבכל אחד מהם מציאות חברתית וכלכלית שונה ומורכבת.

ספר זה הוא תוספת חשובה במיוחד לתחום הביטחון הסוציאלי בישראל. הספר כולל דיון בפתרונות חדשניים להתמודדות עם אתגרים אלה, מה שעשוי לשפר את יעילותן של המערכות החברתיות והכלכליות בישראל.

אלם אלימות ואלימות במשפחה בישראל (כרך א) / נעמי גל (גייל)

רסלינג, 2023. 520 עמודים

ספר זה הוא המשך לעבודתה הקודמת של ד"ר נעמי גל, אנתרופולוגית ועורכת דין המתמחה בחקר אלימות במשפחה, על אלימות גוברת נגד נשים הגובלת לעיתים ברצח. בספרה החדש מציגה המחברת מחקר מרחיב ועמוק על אלימות במשפחות בישראל.

הספר כולל שלושה שערים, ובהם ניתוחי עומק של מקרי מחקר מובחנים המתארים את ההשפעות של אלימות במשפחה על נשים וילדים בישראל, תוך דיון בתהליכי הגירה ובהשפעתם על המצב.

הפרקים השונים מציגים ניתוחים של קבוצות חברתיות שונות, ומתמקדים באופן שבו נשים וילדים הם לעיתים הקורבנות העיקריים. הקבוצות המוצגות בספר זה הן החברה הערבית, משפחות חרדיות, עולים מחבר העמים ויוצאי אתיופיה. גל חוקרת את ההשפעה המובחנת של אפיונים תרבותיים וחברתיים, ואת האופן שבו אלה תורמים להתגברות האלימות. היא מתייחסת גם לתגובותיהן של החברה והמדינה לתופעה, כולל מחאות והפגנות.

חשיבותו של ספר זה לחוקרים ולאנשי מקצוע בתחום הביטחון סוציאלי נעוצה בכך שהוא מספק כלים אנליטיים להבנת הבסיס החברתי והתרבותי של אלימות במשפחה, ומציע דרכים לטיפול בה ולמניעתה. בהתבסס על המקרים והניתוח המוצגים בספר יכולים מקבלי החלטות, עובדי רווחה ומנהלי מדיניות לפתח אסטרטגיות יעילות יותר להתמודדות עם הבעיה ולצמצום התופעה בקרב כלל האוכלוסייה.

ההשכלה הגבוהה וקבוצות מיעוט בישראל ובעולם: עיון חברתי, כלכלי, פוליטי / יונס פריד אבו אלהיגיא

רסלינג, 2022. 280 עמודים

ספרו של ד"ר יונס פריד אבו אלהיגיא מתמקד באתגרים של ההשכלה הגבוהה עבור קבוצות מיעוט בישראל ובעולם. הספר בוחן את הצורך במוסדות חינוך מיוחדים לקבוצות אלה, בייחוד בקרב המיעוט הערבי בישראל. ספר זה הוא המשך למאמריו של אבו אלהיגיא שפורסמו בערבית, באנגלית ובעברית, ועוסקים בהיבטים שונים של השכלה גבוהה וקבוצות מיעוט.

הספר, הבנוי משישה פרקים מובחנים, דן בהשכלה הגבוהה מנקודת מבט פילוסופית-חינוכית וביקורתית, ומתייחס למודלים פוסט-קולוניאליסטיים ורב-תרבותיים בחינוך.

המחבר מזהה ומנתח את הסוגיות העומדות בליבו של דיון על השכלה גבוהה עבור מיעוטים, כולל התקשורת עם מציאות חברתית ותרבותית מורכבת וההתמודדות עם הצדקה למוסדות חינוך ספציפיים – למשל המאבק להקמת אוניברסיטה ערבית בישראל. אבו אלהיגיא מתאר את המאבקים והדילמות הכרוכים ביצירת מוסדות חינוך המותאמים לצרכים של קבוצות מובחנות, בהתחשב בקשיים תרבותיים וחברתיים. הוא חוקר את ההשפעות הפוטנציאליות של מוסדות אלה, כולל הסיכוי לקידום השוויון ולמיתון המתחים בחברה – או להחרפתם. אבו אלהיגיא מציע בחינה ביקורתית של מודלים חינוכיים שונים, ודן בחלופות חינוכיות בעלות פוטנציאל לשינוי חברתי ותרבותי.

ספר חשוב זה תורם להבנת דילמות מרכזיות בהשכלה הגבוהה ובהשפעתה על קבוצות מיעוט בעולם. הוא חושף את הדרכים שבהן ההשכלה יכולה להוות גשר לקידום חברתי וכלכלי, ואת התרומה הפוטנציאלית של חינוך רב-תרבותי וכוללני ליציבות חברתית ולהרמוניה. בהקשר הישראלי יש בספר תרומה ניכרת להבנת מערכת ההשכלה הגבוהה, במיוחד בהקשר של קבוצות מיעוט. הוא מרחיב את הדיון על אתגרים חינוכיים וחברתיים, ומציע מודלים לשילוב רב-תרבותי יעיל יותר באקדמיה הישראלית.

תנופה ותורפה: קריאות חברתיות בדוקטרינה הצבאית של ישראל / עפרה בן ישי, יגיל לוי, רינת משה (עורכים) פרדס הוצאה לאור, 2024. 322 עמודים

הספר בוחן את הקשר בין דוקטרינה צבאית לבין הממדים החברתיים והאתיים בישראל. העורכים, מומחים מובילים בתחומי הצבא והחברה, מנתחים את השפעתן של תוכניות צבאיות על החברה הישראלית.

השער הראשון כולל מבוא שכתבו שלושת העורכים, ופרק נוסף המסביר את תחום העיסוק של הספר – בין דוקטרינה צבאית למחקר חברתי. בשלושת השערים הבאים נכללים עשרה מאמרים שכתבו חוקרים בישראל.

פרקיו השונים של הספר דנים בדרכים המגוונות (ולפעמים גם הנעלמות מהעין) שבהן הדוקטרינה הצבאית, הנראית לעיתים מבודדת מהממד הציבורי והחברתי, משפיעה לעומק על החברה הישראלית. מאמרי האסופה חוקרים את הדוקטרינה הצבאית כטקסט חברתי ופוליטי, ונוגעים בתהליכים מרכזיים ביחסי צבא-חברה ובאינטראקציה בין הדרג המדיני לדרג הצבאי. הספר חוקר גם את השפעותיה של התוכנית הרב-שנתית "תנופה", שהובילה מאז שנות ה-90 שינויים דוקטרינריים בצבא.

הספר מרכזי להבנת האינטראקציות בין הממד הצבאי לחברתי, וחשיבותו ברורה במיוחד בתקופת חירום ומלחמה כמו זו שישראל חווה כיום. המחברים מציעים תובנות בדבר הדרך

לשמר את האתוס הדמוקרטי ולהבטיח שהצבא הוא שישרת את החברה, ולא להפך. בעידן שבו קשיים ביטחוניים ואזרחיים משפיעים זה על זה, הספר מבהיר כיצד ניתן לעצב פוליטיקה צבאית המתחשבת גם ברווחת האזרחים ובערכי הדמוקרטיה.

Street-Level Bureaucracy in Weak State Institutions / Rik Peeters, Gabriela Lotta, Fernando Nieto-Morales (Eds.)

Policy press, 2024. 264 pages

ספר חדש וחשוב זה שערכו שלושה מומחים מובילים בתחום המינהל הציבורי בעולם מבקש לחקור את פעולתם של ביורוקרטים ברמת הרחוב במדינות שמוסדותיהן חלשים.

הספר מחולק לפרקים שכתבו מומחים שונים, וכל אחד מהם מתמקד בניחות מקרה של מדינה או אזור מסוימים. שילוב הפרקים מציע מגוון נקודות מבט על האתגרים והפתרונות בניהול מוסדות ציבור חלשים.

הספר מתחיל בהקדמה ובהגדרה הבעיה, תוך ניתוח הקשיים המיוחדים בניהול ביורוקרטי במדינות שמוסדותיהן חלשים. לאחר מכן מוצג דיון באינטראקציה בין ביורוקרטים ברמת הרחוב לבין הקהלים השונים שהם משרתים, ובהשפעת המוסדות החלשים על יכולתם לתת שירות. בהמשך פרקי הספר פורטים מקרי מבחן מרחבי העולם, ומביאים דוגמאות מרתקות מאפריקה, מאמריקה הלטינית ומאסיה, שבהן ביורוקרטים ברמת הרחוב נאלצים להתמודד עם אתגרים ייחודיים דוגמת מחסור בתקציבים, עומס ביורוקרטיה והיעדר תמיכה מוסדית. זאת ועוד, הפרקים השונים מציגים את הדרכים שבהן ביורוקרטים ברמת הרחוב מוצאים דרכים יצירתיות לפעול במצבים שבהם המערכת אינה תומכת בהם כראוי, כולל שימוש יעיל יותר במשאבים מוגבלים, ויצירת רשתות תמיכה עם גורמים אחרים בחברה.

אסופת מאמרים זו, על נקודות המבט השונות שהיא מציעה, חשובה במיוחד לתחום הביטחון הסוציאלי בישראל העכשווית, משום שהיא מציגה תובנות חיוניות בדבר תפקודם של מוסדות ציבור בסביבות לא יציבות, ובמציאות שבה משאבים מוגבלים. נקודות מבט אלה עשויות לאפשר לחוקרים ולאנשי מקצוע מקומיים להבין טוב יותר את הדינמיקה של השירותים החברתיים בישראל, כדי להרחיב את ההבנה התאורטית ולשפר את התמיכה המוצעת לאזרחים.

Analysing the History of British Social Welfare: Compassion, Coercion and Beyond / Jonathan Parker

Policy press, 2024. 248 pages

הספר מציע סקירה רחבה של ההיסטוריה של הרווחה החברתית בבריטניה. המחבר, ג'ונתן פרקר, הוא פרופסור לעבודה סוציאלית ומומחה לתולדות הרווחה החברתית, וכתב ספרים רבים בנושאים אלה.

כל אחד מפרקי הספר מתמקד בתקופה או בנושא מסוים בהיסטוריה של הרווחה החברתית בבריטניה, החל מהתקופה הוויקטוריאנית וכלה בעידן המודרני.

המחבר מתאר את ההתפתחות ההיסטורית של מערכות הרווחה בבריטניה, ומשלב בתיאוריו ניתוחים אקדמיים ודוגמאות מחיי היום-יום. הספר מתחיל בתקופה הוויקטוריאנית, שבה תפיסות הרווחה התבססו על עקרונות של חמלה ופילנתרופיה, אך גם על שליטה חברתית וכפייה, וממשיך ומתקדם אל העידן המודרני, אז החלה המדינה למלא תפקיד מרכזי יותר בהספקת השירותים החברתיים, ועשתה זאת במהלך המאה ה-20 באמצעות חקיקת חוקי רווחה רבים ומתוך השפעות נאו-ליברליות. פרקר עוסק באופן שבו חוקים אלה שינו את המערכת – מכלכלה של חמלה אישית למערכת של תמיכה חברתית מוסדית, אך גם מותח ביקורת על השליטה והפיקוח שהמערכת מטילה על הפרטים-האזרחים. עוד חוקר הספר את השפעת המדיניות החברתית על קבוצות שונות בחברה, ובהן נשים, ילדים ומבוגרים, ואת האופן שבו תפיסות שונות של רווחה הושפעו מאידאולוגיות פוליטיות וכלכליות. הספר מספק נקודות מבט מעמיקה ומורכבת על הדינמיקות השונות שעיצבו ומעצבות את מדיניות הרווחה הבריטית. הוא מתייחס לשאלות של אתיקה, פוליטיקה וכלכלה, ומציע דרכים להבנה טובה יותר של המציאות המורכבת שמערכת הרווחה פועלת בה. היבטים רבים הנידונים בהקשר הבריטי רלוונטיים גם להתפתחות מערכות הרווחה החברתית בהקשר הישראלי המקומי.